

Overschot

Van René Appel verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos uitgevers

<i>De derde persoon</i>	<i>Spanning & Retourtje Hato</i>
<i>Geweten</i>	<i>De advocaat</i>
<i>Loverboy</i>	<i>De kortste nacht</i>
<i>Schone handen</i>	<i>Verzwegen</i>
<i>Weerzin</i>	<i>Joyride & andere</i>
<i>Hittegolf</i>	<i>spannende verhalen</i>
<i>Van twee kanten</i>	<i>Dansen in het donker</i>
<i>Goede vrienden</i>	<i>Amsterdam noir</i>
<i>Omnibus: De derde persoon, Zinloos geweld, Schone handen</i>	<i>(Samengesteld door René Appel & Josh Pachter)</i>

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

René Appel

Overschot

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5364 2

© 2020 René Appel

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Omslagillustratie © Nattasak Buranasri / Shutterstock (spade),

© OoddySmile Studio / Shutterstock (achtergrond)

Foto auteur © Tessa Posthuma de Boer

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor het eerst begon ik te begrijpen dat het ergste op deze wereld niet door slechtheid of wreedheid, maar vrijwel altijd door zwakheid wordt veroorzaakt.

Stefan Zweig, *Ongeduld*

1

‘Met Makelaardij Meulenhoek, waarmee kan ik u van dienst zijn?’

...

‘Hallo, met wie spreek ik?’

‘Ferry Meulenhoek, dat is toch een zoon van je?’

‘Waarom wilt u dat weten? Wie heb ik eigenlijk aan de lijn?’

‘Dat doet er niet toe. Is die Ferry een zoon van je?’

‘Ja, dat klopt. Is er soms iets met hem?’

Een man schraapt zijn keel.

‘Wat is er met Ferry?’

‘Als ik in jouw schoenen stond, zou ik hem eens goed aan zijn verstand brengen dat-ie zo gauw mogelijk over de brug komt.’

‘Over de brug komt, hoezo? Wat bedoelt u? Waar gaat dit over?’

‘Hou je nou niet van de domme, Meulenhoek, daar heb ik een pesthikel aan. Het gaat erom dat-ie als de razende sode-mieter gaat betalen, dat begrijp je toch wel?’

‘Maar waarom, aan wie?’

‘Dat weet-ie zelf verdomd goed.’

‘En om hoeveel geld gaat het?’

‘Vraag dat maar aan dat lieve zoontje van je. Als-ie niet compleet van de wereld is tenminste. Dan kan-ie het je zo vertellen, die leipekop.’

‘Maar wat heeft hij dan gekocht?’

Een blaffende lach.

‘Wat heeft hij gekocht?’

‘Maak je geintjes, Meulenhoek? Kan je beter niet doen. Hou ik niet van. Trouwens, niks gékocht, maar vérkocht.’

‘Ik begrijp er niets van.’

‘Dat hoeft ook niet, dat is nergens voor nodig. Als hij het maar begrijpt, die onbetrouwbare zakkenwasser, dat is genoeg.’

‘Nogmaals, met wie spreek ik?’

‘Als hij niet betaalt, dan zal jij moeten betalen voor die zoon van je. Onthou dat maar goed, want rechtsom of linksom, dat geld moet er komen.’

‘En wat gebeurt er als ik dat niet doe?’

‘Hele vervelende dingen... dingen waar je liever niks mee te maken wilt hebben.’

‘Maar ik kan toch niet zomaar...?’

Tuut, tuut, tuut, tuut, tuut...

2

‘Heb je geen betere broek?’ vraagt Maud. Ze wijst naar de slobberige, grijze joggingbroek die Ferry draagt boven laarzen met een spitse neus. Cowboylaarzen vermoedelijk, waarmee je een gat in... ja, waarin eigenlijk... in alles zou kunnen trappen.

‘Niks mis met die broek,’ zegt Ferry. ‘Zit gewoon lekker.’

Verder draagt Ferry een sweatshirt met capuchon, die hij over zijn hoofd heeft getrokken, waardoor zijn gezicht in de schaduw blijft.

‘Iets drinken?’ vraagt Maud.

‘Ja, lekker, een biertje graag.’

Omdat Ferry later is dan afgesproken, hebben Maud en Arend al een glas voor zich staan.

Maud haalt een flesje bier en een glas uit de keuken.

‘Dank je, mam.’ Ferry zet het flesje bier aan zijn mond.

‘Waarom heb je die capuchon op in huis?’ vraagt Maud.

‘Dat heet tegenwoordig een hoody,’ zegt Ferry.

‘Nou goed, een hoody dan. Doe hem eens naar beneden. Zo kan ik je gezicht nauwelijks zien.’

Ferry doet de capuchon omlaag.

‘O, een snee op je wang. Wat is er gebeurd?’

‘Ik heb me gesneden.’

‘Hoe dan?’

‘Wat doet dat er nou toe? Wat een gezeik.’ Arend kijkt Maud aan en schudt lichtjes zijn hoofd. Tegenwoordig las of hoorde je dat kinderen hun moeder soms voor ‘kutwijf’ uitmaakten. Dat in aanmerking genomen valt ‘gezeik’ voor de woorden van Maud nog mee.

‘Het eten is al bijna klaar,’ zegt Maud, ‘nog even de *final touch*.’

Als ze naar de keuken is, zitten Arend en Ferry een tijdje zwijgend bij elkaar. Ferry pakt de afstandsbediening en zapt van zender naar zender.

‘Zoek je iets speciaals?’

‘Nee, gewoon even kijken wat er is.’

Arend zou over het telefoontje willen beginnen dat hij twee dagen geleden heeft gehad, met die onbekende die het over een schuld van Ferry had, maar het lijkt hem niet handig om dat nu, vlak voor het eten, te doen.

Na een kwartiertje verschijnt Maud met de pannen. ‘Zullen we aan tafel gaan?’

Van de zorgvuldig door haar bereide maaltijd eet Ferry weinig, in kleine, voorzichtige hapjes alsof hij het voedsel niet vertrouwt. Na tien minuten schuift hij het nog halfvolle bord van zich af. ‘Sorry, ik heb genoeg gehad. Ben zulke grote porties niet meer gewend.’

Arend ziet Maud bezorgd kijken. ‘Als je zo weinig eet, word je steeds magerder,’ zegt ze na een tijdje, ‘dan heb je binnenkort helemaal geen weerstand meer. Straks krijg je nog een of andere ziekte.’

‘Welke?’

‘Dat weet ik niet, dat doet er niet toe, maar je bent gewoon vatbaar.’

Vatbaar, ja, dat is Ferry, weet Arend ook, maar niet direct voor een ziekte. Hoewel, wat zijn gedrag grotendeels bepaalt, kun je ook een ziekte noemen. Voorlopig niet te genezen lijkt het.

Maud zet nog drie toetjes op tafel, chocolademousse. ‘Dit lust je vast nog wel.’

Met zichtbare tegenzin lepelt Ferry zijn bakje leeg.

‘Vinden jullie het erg dat ik even naar boven ga?’ vraagt Maud. ‘Ik zie scheel van de hoofdpijn.’

Ze trekt Ferry uit zijn stoel en omhelst hem. ‘M’n lieve jongen. Ik hoop dat het gauw wat beter met je gaat.’ Ze snikt ingehouden.

Ferry reageert niet, strijkt alleen wat over de rug van zijn moeder alsof hij enkele pluisjes van haar blouse wil wegvegen. ‘Je moet binnenkort weer eens langskomen,’ zegt Maud tussen haar tranen door. ‘Je bent altijd welkom, dat weet je.’

Ferry, die er destijds op stond dat ze hem zo zouden noemen en in ieder geval niet Ferdinand, zit ineengedoken in zijn stoel. Zijn lange, dunne ledematen lijkt hij scharnierend te hebben opgevouwen. Als jongetje was hij altijd klein voor zijn leeftijd, maar in de derde of vierde klas van de middelbare school begon hij onverwachts te groeien, zodat hij nu zo’n tien centimeter boven Arend uitsteekt. Ja, Ferry was geruime tijd de kleinste van de klas en misschien daardoor volgens hemzelf veel gepest door ‘die grote jongens’, die hem als het beruchte pispaaftje behandelden. Maar kon dat alles verklaren? Natuurlijk kende Arend de dramatische geschiedenis rond Ferry’s geboorte en wat er daarna was gebeurd. In de loop van de jaren merkte Arend dat Ferry steeds meer een vijandige houding jegens hem ontwikkelde, alsof hij schuldig was aan het ongeluk.

Ferry lijkt het nu koud te hebben. Af en toe gaat er een rilling door hem heen, terwijl Arend op zijn verzoek de thermostaat net op tweeëntwintig graden heeft gezet. ('Het lijkt hier verdomme wel een fucking grafkelder.')

'Heb je het koud?'

'Nee, gewoon een beetje rillerig.'

Gewoon, denkt Arend, er is niets gewoons aan. 'Misschien had je wat meer moeten eten. Ben je soms ziek? Griep?'

Ferry schudt zijn hoofd.

'Of heb je iets anders onder de leden? Zo gezond leef je volgens mij niet.'

Ferry doet alsof hij dit niet heeft gehoord. Voor die simpele sluiproute kiest hij vaker. Horen, zien en dan verder zwijgen. De drie aapjes staan op de schoorsteenmantel, jaren en jaren geleden door Maud gekocht op een rommelmarkt op een plein in Brussel, toen ze daar samen voor een lang weekend waren. Ferry logeerde bij de ouders van Maud. Merkwaardig, hoe je je dat soort dingen plotseling kunt herinneren, terwijl andere gebeurtenissen uit een nabijer verleden ontoegankelijk blijken. Arend probeert zich voor de geest te halen hoe hij en Ferry samen met lego speelden, maar het lukt hem niet een beeld op te roepen van hem samen met zijn zoontje tussen alle gekleurde steentjes, terwijl hij zeker weet dat hij zijn best deed de rol van geïnteresseerde en meelevende vader te vervullen, alsof Ferry werkelijk zijn eigen kind was. Hij noemde hem daarom nooit 'mijn stiefzoon'. Dat 'stief', daar had hij een pesthekel aan. In plaats daarvan gebruikten mensen tegenwoordig wel eens het woord 'bonus', vertelde iemand hem onlangs. Dan is hij dus de bonusvader en Ferry zijn bonuszoon.

Omdat een reactie van Ferry achterwege blijft, herhaalt Arend zijn opmerking over zijn levensstijl.

‘What the fuck! Waar bemoei je je mee, man? Ik ben geen kind meer.’

Hierop zou Arend van alles kunnen zeggen. Je gedraagt je als een kind, je neemt geen verantwoordelijkheid, je leeft er maar een beetje op los. Hij kijkt weer naar zijn zoon, die snel zijn blik afwendt.

Beide mannen zwijgen nu.

Twee zwijgende mannen. Omdat er niets meer hoeft te worden gezegd? Nee, eerder omdat alles wat ze kunnen zeggen overbodig is, en elke vraag of mededeling de ander slechts zal uitdagen, frustreren of boos maken. Jaren geleden vroeg Ferry nog weleens iets over de zaak. Tijdens en vlak na de kredietcrisis informeerde hij af en toe bezorgd hoe de stand van zaken was met de huizenbusiness. Arend vermoedde dat het hem vooral ging om de binnenkomende gelden waarvan hij grotendeels afhankelijk was. En bleef. Ferry genoot weliswaar een uitkering, maar die was te laag om ervan in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien, terwijl Arend hem via uitstekende contacten bij een woningbouwvereniging nog wel een goedkope huurwoning had bezorgd.

Het is net of er niets meer te zeggen valt nu Maud naar boven is gegaan. Ferry haalt snorkend zijn neus op, maar Arend slikt zijn commentaar bij voorbaat in. *Zo hebben we je niet opgevoed... je kunt best even een zakdoek pakken.*

‘Koffie?’ vraagt Arend.

Ferry mompelt: ‘Liever een biertje.’

‘Hoeveel heb je er al gehad?’

Ferry maakt een keelgeluid dat slechts op misprijzen kan duiden, maar negeert verder de vraag. Hij vouwt zijn ledematen uit, staat op en loopt naar de keuken. Arend heeft op vier flesjes na het bier in een doos in het schuurtje gezet, net als de

wijn, de whisky en de cognac. ‘Wel erg ongastvrij,’ zei Maud. ‘Vier flesjes bier lijkt me meer dan genoeg,’ was Arends reactie. Uit de keuken klinkt gerommel, geluid van bestek, van borden, alsof Ferry nog iets anders zoekt dan bier. Arend bedwingt de aanvechting om te gaan kijken, omdat het gesprek dat dan zal plaatsvinden voorspelbaar is. De wrokkige, verongelijktte, nurkse woorden van Ferry, zijn eigen pogingen om duidelijkheid te krijgen, die Ferry nog meer op de kast zullen jagen. Om onnavolgbare redenen bewaarde Maud voorheen weleens kleingeld in een besteklade, maar daar is ze al jaren geleden mee opgehouden, in de tijd dat Ferry thuis woonde en op de hoogte was van zijn moeders gewoonte.

Ferry gaat weer zitten en zet het flesje bier aan zijn mond. In het besef dat hij die andere kwestie daarmee voorlopig vermijdt, vraagt Arend hoe het nu zit met Ferry’s pogingen om werk te vinden. Het gaat om een baantje als pakjesbezorger, waarop Arend hem ruim een week geleden heeft geattendeerd. Hij slaat een luchtige toon aan, alsof het om een kleinigheid gaat, een kwestie van ondergeschikt belang. ‘En wat denk je, wordt het nog wat, dat baantje?’

Ferry neemt weer enkele slokken. Dan schudt hij zijn hoofd. ‘Ik denk ’t niet.’

‘Waarom niet?’

‘Ik geloof niet dat het wat voor mij is. Nee, pakjes van hier naar daar brengen. De hele dag in zo’n fokking autootje zitten. Ga je toch dood van verveling! Trouwens, de mensen die dat soort werk doen die worden echt uitgebuit. Laatst was er iets over op tv. Ze worden hartstikke opgejaagd en het verdient ook slecht.’

Dit soort opmerkingen heeft Arend al vaker gehoord. Als het even kan, probeert Ferry hiermee onder verplichtingen uit te

komen of een mogelijk baantje te weigeren. 'Ik heb mijn best voor je gedaan, dat weet je toch? Ik ken Simon nog van vroeger, van de middelbare school, toen heb ik hem...'

'Dat spannende verhaal heb je al vaker verteld, over die zeilvakantie.'

'Hij is nooit vergeten dat ik hem toen uit het water haalde, en...'

'Jaha.' Ferry zet het bierflesje weer aan zijn mond.

Arend praat door. 'Alleen daarom wil hij jou een kans geven, besef je dat wel?'

Ferry reageert niet.

'Zo kan je weer eens in een normaal ritme komen, werkervaring opdoen, andere mensen ontmoeten, je eigen geld verdienen. Met die uitkering van je kom je niet ver en je zult zien: hoe langer je werkloos bent, des te lastiger wordt het om eruit te komen. En als ze straks gaan bezuinigen op uitkeringen wordt het financieel nog moeilijker voor je.'

Ferry blijft stommetje spelen.

'We kunnen niet blijven doorgaan met jou geld toestoppen als je aan het eind van de maand blut bent.'

'Blut is kut.' Ferry's lach gaat over in een hevige hoestbui. Het klinkt alsof er iets breekt in zijn keel. 'Hè, hè. Ik moet effe roken.' Hij staat op om naar buiten te gaan en haalt alvast met licht trillende handen een builtje shag uit de zak van zijn joggingbroek. Arend volgt zijn handelingen nauwgezet. De tabak wordt uitgespreid op het vloeitje, dan volgt het eigenlijke rollen tussen twee keer een duim en een vinger, vervolgens de tong, de natte, roze tong die enigszins pervers het plakrandje belikt, de sigaret wordt dichtgeplakt, waarna ten slotte de naar buiten stekende plukjes tabak worden afgebroken en terug in het shagbuiltje gestopt.

Voordat Ferry naar buiten gaat om te roken zegt Arend: 'Ik werd een paar dagen terug gebeld door een man die zei dat hij nog geld van je kreeg. Veel geld, had ik de indruk.'

'Wie?'

'Hij wou zijn naam niet zeggen.'

Ferry pakt de aansteker uit zijn broekzak. 'Ik weet in ieder geval nergens van.'

'Dus je bent niemand geld schuldig, geen groot bedrag?'

Ferry schudt zijn hoofd. 'Welnee, natuurlijk niet. Ik heb niks duurs gekocht.'

'Hij had het er ook over dat je iets vérkocht had en niet gékocht.'

'Ik heb geen idee. Allemaal bullshit. Misschien een of andere kerel die jou een poot probeert uit te draaien.'

3

Arend komt overeind, schuift het gordijn een stukje opzij, maar ziet niets van Ferry. Misschien is hij in het halletje blijven staan. Of hij is ineens verdwenen, in rook opgegaan, in sigarettenrook. Dan ziet Arend een moment een hand met een sigaret waarvan het puntje rood oplicht.

Als Arend de deur hoort dichtslaan, gaat hij snel zitten. Zonder iets te vragen haalt Ferry nog een flesje bier uit de keuken.

‘Nee, ik hoef niks,’ zegt Arend, maar zijn cynisme lijkt aan zijn zoon voorbij te gaan.

Ferry laat na een paar slokken bier een forse boer. ‘Sorry.’

Ze zitten enkele minuten zwijgend bij elkaar. Dan zegt Ferry: ‘Ik weet niet of ik het eind van de maand wel haal.’

Even interpreteert Arend deze mededeling verkeerd, maar dan beseft hij dat Ferry hiermee niet doelt op zijn fysieke, maar op zijn financiële gezondheid. ‘Tsja, dan zal je wat zuiniger moeten leven.’

‘Dat doen jullie ook niet volgens mij.’

Hoewel hij antwoorden genoeg heeft – varianten op: we werken er elke dag hard voor – negeert Arend de volstrekt ongepaste opmerking. ‘Het is nu de zestiende. Nog twee weken te gaan.’

‘Vijftig... kan ik niet vijftig euro lenen, Arend?’ Sinds hij niet meer naar school ging, spreekt Ferry hem aan met zijn voor- naam en niet meer met ‘papa’ of ‘pap’. Ze hebben het er nooit over gehad, maar het stoort Arend. Tegen Maud zegt Ferry nog wel ‘mama’ of ‘mam’.

Als Arend niet reageert op Ferry’s verzoek, herhaalt die zijn vraag.

Arend schudt nu zijn hoofd. Waarschijnlijk is Ferry zo lang blijven zitten omdat hij geld nodig heeft.

‘Fuck, man, vijftig eurootjes maar.’

‘Je noemt het lenen.’ Arend spreekt het laatste woord nadrukkelijk uit. ‘Je hebt al ontzettend veel zogenaamd geleend. Maar het is de bedoeling van een lening dat die wordt terugbetaald. Dat weet je toch wel?’

‘Ik ben niet achterlijk.’

Arend weerstaat de neiging om te zeggen dat hij dat af en toe wel denkt. ‘Besef je eigenlijk hoeveel je bij elkaar al... eh, al geleend hebt?’

‘Zo ongeveer wel, ja.’

‘Hoeveel dan, Fer?’

‘Dat moet ik thuis even opzoeken.’

‘Ja, ja, opzoeken, in je administratie zeker,’ zegt Arend. ‘Wanneer denk je van al dat geld iets te kunnen aflossen?’

‘Binnenkort. Echt waar. Ik zweer het je.’

Echt waar, echt waar... wat is er in godsnaam nog waar in de wereld van Ferry? Ondanks zijn lage huur, de huursubsidie en de zorgkostentoeslag zal hij niet rond kunnen komen met zijn uitkering. Hoe scharrelt hij dan zijn geld bij elkaar? Hoe voldoet hij aan zijn dringende behoefte aan wat Arend het liefst nog altijd ‘geestverruimende middelen’ noemt, maar af en toe ook ‘die troep’?

‘Een ouwe vriend van me,’ gaat Ferry door, ‘Menno, je weet wel, met wie ik op de havo zat...’

‘Ja, ja, Menno, die is toen geloof ik wel geslaagd voor zijn eindexamen, hè?’

‘Moet je weer katten? Altijd begin je over dat stomme eindexamen.’

‘Wat is er met Menno? Leent die je wel geld? Kan-ie misschien beter niet doen.’

Ferry zet zijn bierflesje met een klap op het glazen tafelblad, alsof hij een statement wil maken. Even is Arend bang dat er een ster in het glas zit. ‘Waarom probeer je me altijd af te zeiken? Als ik mijn mond hou is het niet goed en als ik wat vertel is het ook niet goed. Het komt erop neer dat ik nooit wat goed kan doen en zo is het altijd geweest.’

Het oude liedje, denkt Arend, de kwetsbare jongeling die onvoldoende waardering krijgt van zijn ouders en daarom in de problemen is gekomen.

‘Ik weet zeker dat mijn echte vader...’ Ferry maakt zijn zin niet af.

‘Wat zou je echte vader?’

‘Nee, niks, laat maar.’

‘Wat heb ik dan allemaal verkeerd gedaan?’

Ferry kijkt weg van Arend en neemt een slok bier.

‘Oké,’ zegt Arend, ‘wat is er met Menno?’

‘Die is net een nieuw koffietentje begonnen op de Beestenmarkt, Koffie & Co. Loopt als een tierelier. Hij kan me opleiden als bar... eh...’

‘Als barista.’

‘Precies, als barista. Goeie werktijden, ’s ochtends om tien uur gaat-ie open, tot ’s avonds zeven uur. Helemaal prima.’

Arends telefoon gaat. Hij kijkt op het display: Houtman.

‘Sorry, deze moet ik even nemen.’ Dan loopt hij naar een hoek van de kamer. ‘Ja, met Meulenhoeck.’

‘En?’ vraagt Houtman. ‘Hoeveel bieden ze?’

‘Dat heb ik toch al op de mail gezet?’

‘Ja, maar ik wou het er nog met je over hebben.’

‘Drietien, hoger gaan ze zeker niet. Dat is echt het laatste bod.’

‘Maar,’ stelt Houtman voor, ‘kunnen we niet zeggen dat er al mensen zijn die drievijftien of drietwintig hebben geboden? Dan gaan ze vast omhoog, omdat ze het graag willen hebben.’

Arend slaakt een diepe zucht. Houtman is zo’n klant die heeft gelezen en gehoord dat de huizenprijzen fors gestegen zijn en daaruit ten onrechte heeft afgeleid dat hij voor de hoofdprijs kan gaan. Soms maken kopers elkaar gek bij een bieding, vooral als het een aantrekkelijk pand in een populaire buurt betreft, maar voor dat onhandig ingedeelde huis van Houtman in dat ziellose jarendertigwijkje met te smalle straten mag hij al in zijn handen knijpen met die driehonderdentienduizend euro. Het is hier tenslotte Amsterdam of Utrecht niet.

‘Ik ga geen biedingen verzinnen die er niet zijn,’ zegt Arend, die het toch al vervelend vindt om ’s avonds te worden gebeld over zo’n kwestie.

‘Maar als we nou eens...’

‘Nee, die truc heb ik nog nooit uitgehaald en dat ga ik ook nu niet doen.’ Eerlijkheid duurt het langst, denkt hij. Tenminste, meestal.

‘Oké,’ zegt Houtman. ‘Dan moet ik misschien een andere makelaar in de arm nemen.’

‘U moet doen wat u niet laten kunt, maar u heeft een contract getekend en ik breng uiteraard de gemaakte kosten in rekening.’